

**ZMIANY W PODSTAWIE PROGRAMOWEJ KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO
W ZAKRESIE HISTORII W SZKOLE PODSTAWOWEJ DLA UCZNIÓW KLAS IV–VIII
Z 2017 ROKU WPROWADZONE W 2024 ROKU**

Opracowała: Wiktoria Knap, nauczycielka konsultantka do spraw nauczania historii

Objaśnienia:

kolor czerwony wskazuje na brak zapisu z 2017 roku w nowej PP (z 2024 roku)

Kolorem żółtym zaznaczono treści nowe, dodane w 2024 roku do tekstu PP z historii z 2017 roku

Kolor czarny zapisu oznacza zgodność treści w obu PP z historii

Cele kształcenia – wymagania ogólne

Chronologia historyczna.

Odróżnianie przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.

Posługiwanie się podstawowymi określeniami czasu historycznego: epoka, okres p.n.e., okres n.e., tysiąclecie, wiek, rok.

Obliczanie upływu czasu między wydarzeniami historycznymi.

Umieszczanie procesów, zjawisk i faktów historycznych w czasie oraz porządkowanie ich i ustalanie związków przyczynowo-skutkowych.

Dostrzeganie zmiany w życiu politycznym i społecznym oraz ciągłości w rozwoju kulturowym.

Analiza i interpretacja historyczna.

Krytyczne analizowanie informacji uzyskanych z różnych źródeł (w tym kartograficznych), próba wyciągania z nich wniosków.

Lokalizacja w przestrzeni procesów, zjawisk i faktów historycznych przy wykorzystaniu map i planów w różnych skalach.

Rozróżnianie w narracji historycznej warstwy informacyjnej, wyjaśniającej i oceniającej.

Objaśnianie związków przyczynowo-skutkowych, analizowanie zjawisk i procesów historycznych.

Dostrzeganie potrzeby poznawania przeszłości dla rozumienia procesów zachodzących we współczesności.

III. Tworzenie narracji historycznej.

1. Konstruowanie ciągów narracyjnych przy wykorzystaniu zdobytych informacji źródłowych.
2. Posługiwanie się pojęciami historycznymi i wyjaśnianie ich znaczenia.

3. Przedstawianie argumentów uzasadniających własne stanowisko w odniesieniu do procesów i postaci historycznych.
4. Tworzenie krótkich i długich wypowiedzi: planu, notatki, rozprawki, prezentacji.

Treści kształcenia – wymagania szczegółowe

Klasa IV

I. Elementy historii rodzinnej i regionalnej. Uczeń:

1. zbiera informacje na temat historii swojej rodziny, gromadzi pamiątki rodzinne i opowiada o nich;
2. poznaje historię i tradycje swojej okolicy i ludzi dla niej szczególnie zasłużonych; zna lokalne zabytki i opisuje ich dzieje.

II. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego. Uczeń:

1. zna symbole narodowe (barwy, godło, hymn państwowy), najważniejsze święta narodowe i państwowe, potrafi wytłumaczyć ich znaczenie;

zna legendy o początkach państwa polskiego; brak w nowej PP

3. wiąże najważniejsze zabytki i symbole kultury polskiej z właściwymi regionami.

III. Refleksja nad historią jako nauką. Uczeń:

1. wyjaśnia, na czym polega praca historyka;
2. wskazuje sposoby mierzenia czasu w historii i posługuje się pojęciami chronologicznymi;
3. rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych;
4. odróżnia historię od dziejów legendarnych.

IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o:

1. księciu Mieszku i czeskiej Dobrawie – chrzcie Polski;
2. Bolesławie Chrobrym – pierwszym królu – i zjeździe w Gnieźnie;
3. ostatnim z Piastów – Kazimierzu Wielkim;
4. królowej Jadwidze, Władysławie Jagielle, Zawiszy Czarnym, unii polsko-litewskiej i zwycięstwie grunwaldzkim;
5. Mikołaju Koperniku i krakowskich żakach;
6. Janie Zamoyskim – wodzu i mężu stanu;

bohaterach wojen XVII wieku – przeorze Augustynie Kordeckim, hetmanie Stefanie Czarnieckim i królu Janie III Sobieskim; - brak w nowej PP

7. Królu Janie III Sobieskim i innych bohaterach wojen XVII wieku – nowy zapis w PP

8. Tadeuszu Kościuszcze i kosynierach spod Racławic;
9. Janie Henryku Dąbrowskim i Józefie Wybickim oraz polskim hymnie;
10. Romualdzie Traugutcie i powstańczym państwie;
11. laureatce Nagrody Nobla – Marii Skłodowskiej-Curie;
12. Józefie Piłsudskim i jego żołnierzach;
13. Eugeniuszu Kwiatkowskim i budowie Gdyni;
14. „Zośce”, „Alku”, „Rudym” i „Szarych Szeregach”;

15. żołnierzach niezłomnych – Witoldzie Pileckim i Danucie Siedzikównie „Ince”; - brak w nowej PP

15. Witoldzie Pileckim – jego wojennych i powojennych wyborach, Danucie Siedzikównie „Ince”

16. papieżu Janie Pawle II i jego pierwszej pielgrzymce do Polski – nowa treść w PP

17. „Solidarności” i jej bohaterach.

Treści dodatkowe, nieobowiązkowe, do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniem.

1. Piastowie. Plemiona słowiańskie i ich warunki życia na terenie dzisiejszej Polski. Ród Piastów – legendy związane z rodem – brak w nowej PP

2. 1. Plemiona słowiańskie – nowa treść w PP

Chrzest Polski. Chrystianizacja i przemiany kulturowe na ziemiach polskich – brak w nowej PP

Misja św. Wojciecha. Nowe słowa i nowe znaczenie starych słów w języku polskim – brak części zapisu w nowej PP. Zakony w Polsce. Rozwój piśmiennictwa i rolnictwa.-nowy zapis.

Wojny z Niemcami. Obrona kraju, wojowie. Obrona Głogowa. – brak w nowej PP

Zakony w Polsce. Rozwój piśmiennictwa i rolnictwa. – brak jako osobne zagadnienie (jest przy Misji św. Wojciecha)

Zamki i rycerze. Znaczenie, uzbrojenie, obyczaje.

Złoty wiek kultury polskiej. Osiągnięcia architektury i sztuki – Wawel.

Gdańsk – Polska spichlerzem Europy. Miasto, port, rozwój handlu zbożem.

Zygmunt III Waza. Warszawa stolicą Polski.

Obiady czwartkowe króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Rozkwit kultury za ostatniego króla.

Strajk dzieci we Wrześni. Udręki niewoli – brak tego zapisu w nowej PP- germanizacja, rusyfikacja.

Bitwa Warszawska 1920 – nowy zapis. Ocalenie Polski przed najazdem bolszewickim.- brak tego zapisu w nowej PP

Klasy V–VIII

I. Cywilizacje starożytne. Uczeń:

1. porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym i wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej;
2. lokalizuje Umiejscawia- nowe słowo w nowej PP - w czasie i przestrzeni cywilizacje Starożytnego Wschodu (Mezopotamii, Egiptu i Izraela), cywilizacje nad wielkimi rzekami (Indie i Chiny) – brak zapisu w nowej PP oraz cywilizacje starożytnej Grecji i Rzymu;
3. charakteryzuje strukturę społeczeństwa i system wierzeń w Egipcie, Grecji i Rzymie, religię starożytnego Izraela; wyjaśnia różnicę między politeizmem a monoteizmem;
4. umiejscawia w czasie i zna różne systemy sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Egipcie, Atenach peryklejskich i Rzymie;
5. charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, prawie, architekturze, sztuce, literaturze;
6. umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny oraz rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa.

II. Bizancjum i świat islamu. Uczeń:

1. umiejscawia w czasie i przestrzeni zasięg ekspansji arabskiej narodziny islamu i wyjaśnia wpływ cywilizacji muzułmańskiej na Europę;
2. lokalizuje umiejscawia w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i rozpoznaje osiągnięcia kultury bizantyjskiej (prawo, architektura, sztuka); dostrzega różnice między chrześcijaństwem wschodnim i zachodnim.

III. Średniowieczna Europa. Uczeń: charakteryzuje władzę królewską, cesarską i papieską oraz relacje między nimi.

1. umiejscawia w czasie i przestrzeni państwo Franków;

umiejscawia w czasie i przestrzeni nowe państwa w Europie;

wyjaśnia przyczyny i skutki rozłamu w Kościele w XI wieku oraz opisuje relacje między władzą cesarską a papieską;

charakteryzuje przyczyny i skutki krucjat.

IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń:

1. przedstawia instytucje systemu lennego, wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu;
2. opisuje warunki życia średniowiecznego miasta i wsi; w średniowiecznym mieście i wsi;
3. porównuje kulturę rycerską i kulturę miejską, opisuje charakterystyczne cechy wzoru rycerza średniowiecznego, rozpoznaje zabytki kultury średniowiecza we własnym regionie, wskazuje różnice między stylem romańskim a stylem gotyckim;
4. wyjaśnia rolę Kościoła (w tym zakonów) w dziedzinie nauki, architektury, sztuki kultury i życia codziennego.

V. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń:

sytuuje w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów oraz przedstawia jego genezę;

1. Przedstawia genezę państwa pierwszych Piastów oraz umiejscawia je w czasie i przestrzeni
2. wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa kulturowe, społeczne i polityczne chrystianizacji Polski;
3. charakteryzuje rozwój i kryzys monarchii Bolesława Chrobrego i Mieszka II;
4. charakteryzuje odbudowę i rozwój państwa Piastów za rządów Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego;
5. Charakteryzuje kryzys i odbudowę monarchii piastowskiej w XI w.;

przedstawia dokonania Bolesława Krzywoustego; opisuje konflikt z Cesarstwem Niemieckim;

opisuje społeczeństwo Polski pierwszych Piastów.

VI. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Uczeń:

1. Umiejscawia umieszcza w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbicia dzielnicowego;
2. opisuje przyczyny oraz wskazuje skutki rozbicia dzielnicowego;

umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi oraz zagrożeniem najazdami tatarskimi w okresie rozbitcia dzielnicowego;

3. opisuje przemiany społeczne i gospodarcze, z uwzględnieniem ruchu osadniczego;
4. charakteryzuje proces zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII i XIV wieku, **wskazując na rolę władców piastowskich (ze szczególnym uwzględnieniem roli Władysława Łokietka) oraz Kościoła.**

VII. Polska w XIV i XV wieku. Uczeń:

1. opisuje rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV i XV wieku;
2. analizuje dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej (**system obronny, urbanizacja kraju, prawo, nauka**) oraz w polityce zagranicznej;
3. **opisuje związki Polski z Węgrami w XIV i XV wieku;**
3. wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Wielkim Księstwem Litewskim;
4. **charakteryzuje dokonania w dziedzinie polityki wewnętrznej i zagranicznej Jagiellonów w XV wieku;**
4. porządkuje i umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w XIV i XV wieku;
5. charakteryzuje rozwój monarchii stanowej i uprawnień stanu szlacheckiego (**rozwój przywilejów szlacheckich** do konstytucji nihil novi).

VIII. Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń:

1. wyjaśnia przyczyny i ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno- -gospodarcze i kulturowe Europy oraz Nowego Świata;
2. **umieszcza umiejscawia** w czasie i przestrzeni wyprawy Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana **oraz sytuje w przestrzeni posiadłości kolonialne Portugalii i Hiszpanii.**

IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń:

1. rozpoznaje charakterystyczne cechy renesansu europejskiego; **charakteryzuje największe osiągnięcia Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Rafaela Santi, Erazma z Rotterdamu, Mikołaja Kopernika, Galileusza i Jana Gutenberga;**
2. wymienia przyczyny i następstwa reformacji, opisuje cele i charakteryzuje działalność Marcina Lutra i Jana Kalwina **oraz przedstawia okoliczności powstania Kościoła anglikańskiego;**
3. **wyjaśnia cele zwołania soboru trydenckiego i charakteryzuje reformę Kościoła katolickiego;**
4. **umieszcza w czasie i opisuje najważniejsze wydarzenia w dziedzinie polityki wewnętrznej ostatnich Jagiellonów;**
5. **4. Wyjaśnia okoliczności powstania Prus Książęcych**

charakteryzuje politykę zagraniczną ostatnich Jagiellonów, ze szczególnym uwzględnieniem powstania Prus Książęcych;

6. opisuje model polskiego życia gospodarczego w XVI wieku, **uwzględniając działalność gospodarczą polskiej szlachty i rolę chłopów;**
7. **przedstawia największe osiągnięcia polskiego renesansu i reformacji, uwzględniając twórczość Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Andrzeja Frycza Modrzewskiego; rozpoznaje obiekty sztuki renesansowej na ziemiach polskich;**
8. **7. przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej między Polską a Litwą (1569) i jej główne postanowienia.**

X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:

1. charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej; wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej;
2. wyjaśnia okoliczności uchwalenia artykułów henrykowskich i przedstawia zasady wolnej elekcji; **omawia przebieg i rezultaty pierwszych wolnych elekcji;**
3. **opisuje panowanie Stefana Batorego, ze szczególnym uwzględnieniem jego polityki zewnętrznej.**

XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku. Uczeń:

1. wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Rosją, Szwecją i Turcją;
2. wyjaśnia przyczyny, cele i następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie;
3. omawia przebieg i znaczenie potopu szwedzkiego;
4. **sytuuje w czasie, lokalizuje i omawia najważniejsze bitwy w XVII wieku;**
5. **4.** dokonuje oceny następstw politycznych, społecznych i gospodarczych wojen w XVII wieku;
6. **5.** rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie.

XII. Europa w XVII i XVIII wieku. Uczeń:

1. Charakteryzuje **ustrój monarchii absolutnej** na przykładzie Francji Ludwika XIV, **ustrój monarchii absolutnej oraz wymienia główne cechy** i monarchii parlamentarnej, wykorzystując informacje o ustroju Anglii; **na przykładzie Anglii.**
2. opisuje idee Oświecenia, podaje przykłady ich zastosowania w nauce, literaturze, architekturze i **sztuce; filozofii politycznej;**
3. **charakteryzuje zasadę trójpodziału władzy Karola Monteskiusza i zasadę umowy społecznej Jakuba Rousseau;**
4. **3.** charakteryzuje reformy oświeceniowe wprowadzone w Prusach, Rosji i Austrii.

XIII. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII wieku. Uczeń: **charakteryzuje i ocenia sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich.**

omawia przyczyny i charakteryzuje przejawy kryzysu państwa w epoce saskiej;

charakteryzuje projekty reform ustrojowych Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Konarskiego;

omawia zjawiska świadczące o postępie gospodarczym, rozwoju kultury i oświaty;

ocenia pozycję międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich.

XIV. Powstanie Stanów Zjednoczonych. Uczeń:

1. **omawia przyczyny i następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość i ocenia jej rezultaty uwzględniając realizację idei oświeceniowych;**

wymienia instytucje ustrojowe Stanów Zjednoczonych, wyjaśnia ich funkcjonowanie; ocenia sposób, w jaki konstytucja amerykańska realizowała w praktyce zasadę trójpodziału władzy;

2. przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.

XV. Wielka rewolucja we Francji. Uczeń:

1. Wyjaśnia **omawia** główne przyczyny **wielkiej** rewolucji **francuskiej** i ocenia jej rezultaty **uwzględniając realizację idei oświeceniowych**;
2. **analizuje i objaśnia zasady zawarte w Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela.**

XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń:

1. podaje przykłady naprawy państwa za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, w tym osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej;

charakteryzuje cele i konsekwencje konfederacji barskiej;

2. **sytuuje umiejscawia** w czasie obrady Sejmu Wielkiego oraz uchwalenie Konstytucji 3 maja; wymienia reformy Sejmu Wielkiego oraz najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja;
3. wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i przedstawia jej następstwa;
4. rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu.

XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII wieku. Uczeń:

1. **sytuuje umiejscawia** w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiorze;
2. przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego;
3. rozróżnia przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne upadku Rzeczypospolitej.

XVIII. Epoka napoleońska. Uczeń:

1. charakteryzuje zmiany **polityczne polityczno-ustrojowe i społeczno-gospodarcze** w Europie w okresie napoleońskim **i przemiany społeczno-gospodarcze**;
2. **opisuje okoliczności utworzenia Legionów Polskich oraz omawia ich historię**;

opisuje powstanie Księstwa Warszawskiego, jego ustrój i terytorium;

3. **2.** przedstawia stosunek Napoleona do sprawy polskiej oraz postawę Polaków wobec Napoleona.

XIX. Europa po kongresie wiedeńskim. Uczeń:

1. omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy, w tym do ziem polskich;
2. charakteryzuje najważniejsze przejawy rewolucji przemysłowej (wynalazki i ich zastosowania, obszary uprzemysłowienia, zmiany struktur społecznych i warunków życia).

XX. Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń:

wskazuje na mapie podział polityczny ziem polskich po kongresie wiedeńskim;

2. **1** charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskiego – ustrój, osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji;
3. **2.** przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagania i następstwa powstania **dla Polaków w różnych zaborach**;

4 3. omawia położenie Polaków w zaborach pruskim i austriackim, na obszarze ziem zabranych oraz w Rzeczypospolitej Krakowskiej;

charakteryzuje główne nurty oraz postacie Wielkiej Emigracji i ruch spiskowy w kraju.

4. Charakteryzuje znaczenie Wielkiej Emigracji

XXI Europa w okresie Wiosny Ludów. Uczeń:

wymienia wydarzenia związane z walką z porządkiem wiedeńskim, charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w Europie;

omawia przyczyny i skutki powstania krakowskiego oraz Wiosny Ludów na ziemiach polskich.

XXI. Powstanie styczniowe. Uczeń:

1. omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania, w tym „rewolucję moralną” 1861–1862;
2. dokonuje charakterystyki działań powstańczych z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, przebiegu powstania w swoim regionie;
3. omawia uwłaszczenie chłopów w zaborze rosyjskim oraz porównuje z uwłaszczeniem w pozostałych zaborach;
4. charakteryzuje formy represji popowstaniowych.

XXII. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:

1. opisuje sytuację polityczną w Europie w II połowie XIX wieku, w tym procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec;
2. prezentuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych;
3. wyjaśnia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX wieku;
4. wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany obyczajowe.

XXIII. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:

1. wyjaśnia cele i opisuje metody działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – rusyfikacja, germanizacja (Kulturkampf), autonomia galicyjska;
  1. omawia politykę zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – rusyfikacja, germanizacja, autonomia galicyjska;
  2. opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców – (trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy);
  3. opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków;
  4. omawia narodziny i pierwsze lata istnienia nowoczesnych ruchów politycznych (główne założenia nowoczesnych ruchów politycznych) (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy);
  5. wyjaśnia społeczne i narodowe aspekty rewolucji w latach 1905–1907;
  6. charakteryzuje spór orientacyjny w latach 1908–1914.

XXIV. I wojna światowa. Uczeń:

omawia najważniejsze konflikty między mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX wieku;

1. wymienia główne przyczyny wojny – polityczne i gospodarcze, pośrednie i bezpośrednie;
2. omawia specyfikę działań wojennych: wojna pozycyjna, manewrowa, działania powietrzne i morskie;
3. charakteryzuje postęp techniczny w okresie I wojny światowej;
4. opisuje rewolucję i wojnę domową w Rosji.

XXV. Sprawa polska w czasie I wojny światowej. Uczeń:

1. charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu wojny;

omawia umiędzynarodowienie sprawy polskiej: akt 5 listopada 1916 r., rola Stanów Zjednoczonych i rewolucji rosyjskich, deklaracja z 3 czerwca 1918 r.;

3/2 ocenia polski wysiłek zbrojny i dyplomatyczny, wymienia prace państwowotwórcze podczas wojny.

XXVI. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń:

1. opisuje kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny;

2. charakteryzuje postanowienia konferencji paryskiej oraz traktatu w Locarno; ocenia funkcjonowanie Ligi Narodów i ład wersalski; ładu wersalskiego;

2. charakteryzuje oblicza totalitaryzmu (włoskiego faszyzmu, niemieckiego narodowego socjalizmu, i systemu sowieckiego): ideologię i praktykę.

XXVII. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:

1. omawia formowanie się centralnego ośrodka władzy państwowej – od październikowej deklaracji Rady Regencyjnej do „Małej Konstytucji”;
2. przedstawia proces wykuwania granic: wersalskie decyzje a fenomen Powstania Wielkopolskiego i powstań śląskich (zachód) – federacyjny dylemat a inkorporacyjny rezultat (wschód); przedstawia proces kształtowania się granic (decyzje wersalskie, powstanie wielkopolskie, powstania śląskie, plebiscyty);
3. opisuje wojnę polsko-bolszewicką i jej skutki (pokój ryski).

XXVIII. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939. Uczeń:

1. charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego;
2. charakteryzuje ustrój polityczny Polski na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r.;
3. omawia kryzys demokracji parlamentarnej w Polsce – przyczyny, przebieg i skutki przewrotu majowego;
4. opisuje polski autorytaryzm – rządy sanacji, zmiany ustrojowe (konstytucja kwietniowa z 1935 r.);
5. przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (system sojuszy i politykę równowagi).

XXIX. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń:

1. charakteryzuje społeczną, narodowościową i wyznaniową strukturę państwa polskiego; omawia skutki światowego kryzysu gospodarczego na ziemiach polskich;

ocenia osiągnięcia gospodarcze II Rzeczypospolitej, a zwłaszcza powstanie Gdyni, magistrali węglowej i Centralnego Okręgu Przemysłowego;

2. Ocenia życie społeczno-gospodarcze II Rzeczypospolitej, uwzględniając kryzysy i osiągnięcia;
3. podaje wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturalne i naukowe Polski w okresie międzywojennym.

XXX. Droga do wojny. Uczeń:

omawia japońską agresję na Dalekim Wschodzie;

przedstawia ekspansję Włoch i wojnę domową w Hiszpanii;

3/1. opisuje politykę hitlerowskich Niemiec – rozbijanie systemu wersalsko-łokarnieńskiego: od remilitaryzacji Nadrenii do układu w Monachium; służącą rozbijaniu systemu wersalskiego w Europie

3. charakteryzuje politykę ustępstw Zachodu wobec Niemiec Hitlera;
4. wymienia konsekwencje paktu Ribbentrop–Mołotow.

XXXI. Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:

1. charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej;
2. opisuje i omawia etapy i kluczowe wydarzenia wojny obronnej Polski i wskazuje na mapach położenia stron walczących; z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, wydarzeń i bitew w swoim regionie;
3. podaje wymienia przykłady szczególnego bohaterstwa Polaków uwzględniając żołnierzy i ludność cywilną; np. obrona poczty w Gdańsku, walki o Westerplatte, obrona wieży spadochronowej w Katowicach, bitwy pod Mokrą i Wizną, bitwa nad Bzurą, obrona Warszawy, obrona Grodna, bitwa pod Kockiem.

XXXII. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:

1. przedstawia oraz sytuuje umiejscawia w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne);
2. charakteryzuje politykę Niemiec na terenach okupowanej Europy; przedstawia zagładę Żydów oraz Romów i eksterminację innych narodów; zna przykłady bohaterstwa Polaków ratujących Żydów z Holocaustu; charakteryzuje postawy Polaków wobec Holocaustu;
3. wyjaśnia przyczyny klęski państw Osi;
4. wymienia główne decyzje konferencji wielkiej trójki (Teheran, Jałta, Poczdam);
5. przedstawia bezpośrednie skutki II wojny światowej, w tym problem zmiany granic i przesiedleń ludności.

XXXIII. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:

1. porównuje założenia i metody polityki niemieckiej i sowieckiej w okupowanej Polsce;
2. wymienia przykłady zbrodni niemieckich i sowieckich (Palmiry, Katyń, kaźń profesorów lwowskich, Zamojszczyzna); zarówno tych o wymiarze ogólnokrajowym (np. zbrodnia katyńska, Auschwitz-Birkenau), jak i regionalnym (np. Palmiry, kaźń profesorów lwowskich, Zamojszczyzna);

3. wyjaśnia przyczyny i rozmiary **znaczenie** konfliktu polsko-ukraińskiego (**rzeź wołyńska**) na **Kresach Wschodnich; w tym ludobójstwa ludności polskiej na Wołyniu i Małopolsce Wschodniej;**
4. charakteryzuje polityczną i militarną działalność polskiego państwa podziemnego, w tym formy oporu wobec okupantów;
5. wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu powstania warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów **zachodnich** i Związku Sowieckiego wobec powstania.

XXXIV. Sprawa polska w czasie II wojny światowej. Uczeń:

1. przedstawia okoliczności powstania i omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na wychodźstwie;
2. **umieszcza umiejscawia** w czasie i przestrzeni działania polskich formacji na różnych frontach i obszarach toczącej się wojny;
3. przedstawia politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej.

XXXV. Świat po II wojnie światowej. Uczeń:

1. charakteryzuje bezpośrednie skutki II wojny światowej, wyróżniając następstwa polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe, z uwzględnieniem powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych;
2. wyjaśnia przyczyny i skutki rozpadu koalicji antyhitlerowskiej oraz opisuje początki zimnej wojny;
3. **opisuje okoliczności powstania NRD i RFN;**
4. **3.** wskazuje na mapie państwa NATO i Układu Warszawskiego, charakteryzując oba bloki polityczno-wojskowe;
5. **4. Charakteryzuje omawia sytuację w ZSRS i państwach jego strefy wpływów z uwzględnieniem wydarzeń na Węgrzech w 1956 r. i w Czechosłowacji w 1968 r.; politykę ZSRS wobec państw bloku wschodniego na przykładzie interwencji zbrojnych na Węgrzech i Czechosłowacji;**
6. **określa przyczyny, umieszcza w czasie i przestrzeni procesy dekolonizacyjne i ocenia ich następstwa; opisuje przyczyny i ocenia następstwa procesów dekolonizacyjnych;**

wymienia konflikty doby zimnej wojny, w tym wojny w Korei, Wietnamie i Afganistanie oraz omawia skutki blokady Berlina i kryzysu kubańskiego;

6. charakteryzuje konflikty doby zimnej wojny, na dwóch wybranych przykładach;

7. opisuje przebieg przyczyny konfliktu na Bliskim Wschodzie;

8. omawia przemiany w Chinach po II wojnie światowej;

9. **wyjaśnia przyczyny oraz lokalizuje w czasie i przestrzeni proces rozpadu ZSRS na przełomie lat 80. i 90., a także wyjaśnia jego następstwa;**

9. charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–1991;

10. przedstawia cele i główne etapy **rozwoju Unii Europejskiej;** integracji europejskiej;

11. opisuje najważniejsze przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej.

XXXVI. Początki komunizmu w Polsce. Uczeń:

1. przedstawia okoliczności przejęcia władzy w Polsce przez komunistów (rola Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, referendum ludowe, wybory w 1947 r.);
2. charakteryzuje postawy Polaków wobec nowych władz ze szczególnym uwzględnieniem oporu zbrojnego (żołnierze niezłomni [wyklęci]), z uwzględnieniem różnych form oporu.

XXXVII. Stalinizm w Polsce i jego skutki. Uczeń:

1. przedstawia przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu; omawia system terroru stalinowskiego w Polsce i ocenia jego skutki;
1. przedstawia system terroru stalinowskiego i przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu;
2. wyjaśnia przyczyny i skutki poznańskiego czerwca 1956 r. (powstanie poznańskie) oraz znaczenie wydarzeń październikowych 1956

XXXVIII. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:

1. opisuje system władzy w latach 60. i 70. w PRL i formy uzależnienia od ZSRS;
2. charakteryzuje realia życia społecznego i kulturalnego z uwzględnieniem specyfiki czasów gomułkowskich i gierkowskich;
3. przedstawia i sytuje w czasie różnorodność przyczyn kryzysów społecznych w latach 1968, 1970, 1976 i ich konsekwencje;
4. wyjaśnia znaczenie roli Kościoła katolickiego dla stosunków politycznych i społecznych;
5. opisuje narodziny i działania opozycji politycznej w latach 1976–1980;
6. przedstawia rolę wpływ Jana Pawła II i ocenia jego wpływ na przemiany społeczne i polityczne;
7. wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków sierpniowych w 1980 r.;
8. charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność”.

XXXIX. Dekada 1981–1989. Uczeń:

1. wyjaśnia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego, opisuje jego przebieg i konsekwencje;
2. przedstawia postawy Polaków wobec stanu wojennego, analizuje fenomen oporu społecznego;
3. wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia „okrągłego stołu”, przedstawia jego głównych uczestników i opisuje postanowienia.

XL. Narodziny III Rzeczypospolitej. Uczeń:

opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997;

charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90.;

wyjaśnia przyczyny napięć społecznych.

XLI. Miejsce Polski w świecie współczesnym. Uczeń:

przedstawia i sytuje w czasie i przestrzeni proces rozpadu Układu Warszawskiego i odzyskanie suwerenności przez Polskę;

1. wyjaśnia przyczyny i znaczenie przystąpienia Polski do NATO w 1999 r.;
2. wyjaśnia przyczyny i znaczenie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r.

Warunki i sposób realizacji

Zajęcia z historii mają charakter poznawczy i kształcący w zakresie możliwości związanych z wiekiem uczniów. Treści nauczania koncentrują się na najważniejszych elementach dziedzictwa przeszłości, jednakże ze szczególnym uwzględnieniem dziejów ojczystych. Uczeń klasy IV zostaje wprowadzony w kształcenie historyczne zarówno przez poznawanie losów własnej rodziny, jak i prezentację sylwetek wybitnych polskich postaci historycznych. Nauczyciel powinien tak wykorzystywać materiał, aby historię Polski przedstawiać przez cykl trafiających do wyobraźni ucznia „obrazów”, przedstawiających bohaterów narodowych, którzy podejmują konkretne działania przynoszące doniosłe rezultaty. Uczeń zdobywa w ten sposób wiedzę o najważniejszych osobach i wydarzeniach w polskiej historii, jednocześnie umacniając więź z miejscem zamieszkania i z krajem ojczystym, wyzwalając w sobie poczucie odpowiedzialności za dorobek minionych wieków.

Realizacja treści i wymagań od klasy V do klasy VIII jest następująca:

klasa V – działy od I do VII;

klasa VI – działy od VIII do XVIII;

klasa VII – działy od XIX do XXXI;

klasa VIII – działy od XXXII do XLII.

Na plan pierwszy na każdym etapie edukacyjnym w szkole podstawowej powinno wysuwać się kształtowanie i rozwijanie postawy patriotycznej, przy jednoczesnym poszanowaniu dla dorobku innych narodów. Rozwiązanie propedeutyczne zastosowane w klasie IV w kolejnych klasach przechodzi w chronologiczny układ opisu biegu dziejów. Podstawa programowa nie zawiera skodyfikowanego zapisu wydarzeń i dat, zaś obok wymienionych w niej postaci mogą być uwzględnione także inne.

Zastosowane w procesie dydaktycznym różnorodne metody nauczania i środki dydaktyczne powinny być dostosowane do możliwości wiekowych uczniów oraz ich indywidualnych potrzeb. Powinny to być zarówno klasyczne metody, jak: opis, pogadanka czy wykład, jak i metody aktywizujące, oparte na działaniu, np. przygotowanie prezentacji komputerowych, zajęcia z tablicą interaktywną, tworzenie programów multimedialnych, filmy, praca z mapą, gry dydaktyczne, inscenizacje, przedstawienia. Dodatkowo ważne jest, aby w procesie nauczania wykorzystywać, w miarę istniejących możliwości, takie formy, jak: wycieczki do muzeów, miejsc pamięci, korzystanie z rekonstrukcji historycznych, spotkania z ciekawymi ludźmi/świadkami historii, wreszcie – sięganie po propozycje dydaktyczne, którymi dysponują zarówno fundacje (takie jak np. Ośrodek KARTA, Ośrodek „Pamięć i Przyszłość”, Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT), jak również Instytut Pamięci Narodowej.

Źródło:

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej.

Dz.U. z 2017 r., poz. 356

© podstawaprogramowa.pl